

Küreselleşmenin Türkiye'deki Kentler Üzerine Etkisi

Arş. Gör. Salih Çiftçi

Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı
sciftci@bartin.edu.tr

Özet: Türkiye 1980'lerden, özellikle de 1990'lardan bugüne ciddi ve etkileri yaşamın her alanında hissedilen bir değişim ve dönüşüm süreci yaşamaktadır. Yaşanan değişim ve dönüşüm sürecini anlatmaya çalışırken odak nokta, her zaman ulus devlet olmuştur. Devlet kurumları ve bürokrasi üzerindeki etkileri tartışılarak ulusal ekonomi ve ulusal kimlik bu çalışmaların referans noktası olmuştur. Küreselleşmenin kentler üzerindeki etkisi göz ardı edilmiştir. Ulusal ölçüğe odaklanırken, yerel ölçüğe ve kente gerekli önem verilmemiştir. Oysa kent, küreselleşmenin yaşandığı en önemli mekânlardan biridir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Küreselleşme, Ulus Devlet, Türkiye'de Küreselleşme

City, Globalization and Impact of Globalization on Cities in Turkey

Abstract: Turkey 1980s, especially since the 1990s, and serious effects are felt in every area of life change and transformation process in living. The exchange occurred when trying to describe the transformation process and the focus always has been the nation state. Government agencies, bureaucracies and the national economy is discussed and its impact on national identity has become the reference point. The impact of globalization on cities has been ignored. While focusing on the national scale, local scale and hasn't been given importance to the city. Yet, the city is experiencing globalization is one of most important places.

Keywords: City, Globalization, Nation-State, Globalization in Turkey

Giriş

Kentlerin küreselleşmenin etkisiyle farklılıklarını kaybedip tek tipleşmeye başladığı konusu son yirmi yıldır tartışılmaktadır. Küreselleşme bir tür değişim sürecidir ve bu değişim dalgası içinde kentler, mevcut yapıları ile sürece dâhil olmaktadır. Kentler, tarih öncesinden ilkel döneme, Antik Yunan'dan Roma dönemine, Ortaçağ Avrupası'ndan Sanayi dönemine giden tarihi bir yol izlemiştir. Bu süreçte kentler her zaman yapılarını dönemin koşullarına uyarlamışlar ve kendilerini revize ederek dönüştürmüşlerdir.

Küreselleşme, zaman ve mekân kavramının sıkışması olarak ifade edilmektedir. Zaman ve mekân ortadan kalkmamakta ama büyük ölçüde anlamını yitirmektedir. Modern devlet, ulus devlettir. Uluslararası kabul görmüş sınırları içinde hükümlerine hakkına sahiptir. Kentler, ulus devletin bu sınırları içindeki yerleşkeleridir. Küreselleşme ulus devletin kentleri yönlendirme kabiliyetini bir ölçüde zayıflatmaktadır. Klasik anlamdaki egemenlik, anlamını günümüzde yitirmiş gözükmektedir. Çünkü bölgesel veya küresel düzeyde faaliyet gösteren örgütlerce alınan kararlara, ülkeler bağımlı hale gelmekte ve ülkelerin bağımsızlıkları yerine karşılıklı bağımlılıkları söz konusu olmaktadır.

Kentler de şüphesiz bu etkilenmeden nasibini almaktadır. Küreselleşme en açık biçimde sermayenin hareketliliği şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bir ülkeye giren ya da çıkan sermaye, o ülkenin kentleri üzerinde doğrudan veya dolaylı etkilerde bulunabilmektedir. Ülkelerin sermaye piyasaları, sadece o ülkelerin sermayedarlarının kararları ile şekillenmemektedir. Sermayenin önündeki yapay engelleri ortadan kaldırmak için çaba harcayan uluslararası örgütler mevcuttur. Bu anlamda da ulus devletin sınırları artık eskisi kadar önemli ve işlevsel değildir. Bu durum elbette kentler üzerinde bazen olumlu, bazen de olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Kentler, uluslararası sermayeyi kendine çekebilme için diğer kentlerle yarışa girmektedir. Günümüzde artık kentlerin pazarlanması, girişimci kentler gibi kavramlardan söz edilmektedir. Bu yarışta geride kalan kentler daha önce sahip oldukları avantajları kaybederken; hiç dikkate alınmayan kentler ön plana çıkabilmektedir.

1. Kent Tanımı

Dünyanın farklı uygarlık alanlarında ortaya çıkan kentsel yaşam, tarihsel ve toplumsal koşullar açısından genel bir birim oluşturmasına rağmen, farklılıkları da içinde barındıran bir yapıyı ifade etmektedir. Bunu söz konusu yaşam yerlerine verilen ve değişik anlamlara gelen isimlendirmelerde de görmek mümkündür. Bu bağlamda kent, uygarlık anlamında, Yunanca'da polis, Fransızca'da cite, Arapça'da Medine, Almanya ve Saksonya'dan İskandinavya'ya kale ya da oturma alanı anlamında burgh ya da borough, Latince'de ise yurttaşlık anlamında urbs ve civitas (Benevolo, 1995: 19) Türkçe'de şehir kelimeleriyle isimlendirilmiştir.

Kentler, nüfus yoğunluğu fazla olan yerleşim alanlarına ek olarak, buralarda yürütülen hizmet ve faaliyetlerle ilgili örgütleri ve personeli barındırmaktadır. Hatta kentler, sınırları içerisinde yoğun şekilde yürütülen

faaliyet ve hizmet çeşidine göre de diğer yerleşim alanlarından kolaylıkla ayrıştırılabilirler (İsbir, 2005: 5).

Kent, insanlığın ilk evresinden günümüze kadar uzanan bir olgudur. Kentlerin ortaya çıkışı uygarlıkların doğuşu ile özdeşleştirilmektedir. Kent ile aynı anlamda kullanılan şehir kavramı, kent içinde ve çevresinde yaşamlarını sürdürenlerin yaşam biçimleriyle, ekonomik ve sosyal yapı farklılıklarını belirtmek için kullanılmaktadır.

Bir toplumsal, siyasal, sanatsal, kültürel ve ekonomik biçimlenme olarak kent, insanların doğayla olan yerleşme ilişkilerinde, yeni ve ileri bir aşama olarak kendisinden önceki yerleşme biçimlerinden belirgin çizgilerle ayrılan özellikler taşır (Özer, 2004: 4). Her bilim dalı veya her yaklaşım ayrı bir ölçüt kullanılarak kenti tanımlamaya çalışmıştır. Bunlardan en sık kullanılanı nüfusu dikkate alınarak yapılan demografik olanıdır. Kent bilim dalları ve coğrafya, kenti belli bir nüfus büyüklüğüne erişmiş yerleşkeler olarak tanımlar. Kent, kendine özgü bir iş-güç biçimi, toplumsal örgütü ve belli bir yerleşik kültürü bulunan çok nüfuslu yerleşmeler olarak tanımlanmaktadır (Sencer, 1979: 4).

Kent Bilim Terimleri Sözlüğü'nde (Keleş,1998: 75) kent şöyle tanımlanmaktadır; "sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidiş geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi"dir.

Sosyal Bilimler Sözlüğü'nde ise kent; nüfusu belirli bir büyüklüğü aşan, ekonomisi daha çok tarım dışı etkinliklerde yoğunlaşan ve kendi nüfusundan başka, etki alanı içinde yaşayanlara da hizmet sağlayan yerleşim birimi (Demir ve Acar, 1992: 206) olarak tanımlanmıştır.

Sosyo-ekonomik gelişmelere bağlı olarak kent kavramının içeriğinde de değişimler olmuştur. Eski dönemlerde kale ve sur, kent kavramını tanımlamada önemli bir ölçüt olarak kullanılmıştır. Oysa bugün kent kavramının tanımlanmasında istihdam yapısı, ekonomik etkinlik ve nüfus yoğunluğu gibi farklı ölçütler kullanılmaktadır. Özellikle sanayi devrimiyle birlikte kentsel mekânların biçim ve işlevinin değişmesi kent kavramının içeriğini bütünüyle değiştirmiş, sosyoloji, tarih ve coğrafya gibi siyasal, sanatsal ve kültürel birçok bilim dalının inceleme alanına girmesine neden olmuştur (Topal, 2004: 277).

Karl Marx, kenti üretim araçları mülkiyeti temelinde tanımlamıştır. Bir diğer önemli düşünür, Emile Durkheim ise kenti, işbölümü ve dayanışmanın esas olduğu ve bunun sonucunda yapının meydana geldiği bir oluşum olarak resmetmiştir. Sorokin'in kent tanımı ise kümelenmiş gruplardan oluşan bir varlık biçiminde olmuştur. Luis Wirth'e göre ise kent nüfus yoğunluğu ve istatistik değerlerden oluşan olguların toplamıdır (Aktaran Pustu, 2006: 145).

2. Küreselleşme Nedir?

Küreselleşme, 1970'lerde gündeme gelmesine rağmen 1980'li yıllarda önem kazanmış ve 1990'ların anahtar kavramı olarak akademik

çalışmalarda kullanılmaya başlanmıştır. İlk önceleri uluslararası ekonomik ve siyasal hareketleri ön plana çıkarmak için kullanılan kavram, McLuhan'ın dünyayı 'küresel köy' olarak betimlemesi ile kavramın kültürel gücü de ön plana çıkmıştır (Aktaran Bal, 2008: 236).

Küreselleşme, ekonomik faaliyetlerin sermaye, mal ve hizmetlerin, insan ve fikirlerin belirli bir coğrafik mekâna ve o mekânın yerleşik kurallarına bağımlılığın giderek azalması süreci olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 2001: 564). Bu süreçte kentler, artık coğrafi sınırlarla bağlı olamayan uluslararası üretim, ticaret ve finansman gibi sermaye faaliyetlerinin farklı mekânlarda örgütlenmesinde etkin duruma gelmektedir.

Küreselleşme aynı zamanda, uluslararası sermaye hareketliliğinin başta ekonomik olmak üzere ideolojik, yönetsel ve kültürel bağlamda dünyada başat kılınması çabası olarak değerlendirilmektedir (Üşür, 2002: 48). Bu anlamda küreselleşme, siyasal bir süreç olarak kabul edilmektedir.

Küreselleşme kitle iletişim araçları ve bilgi teknolojisindeki gelişmelere paralel bir süreç olarak değerlendirilerek kültürel açıdan ele alındığında modern ulaşım ve iletişim araçları sayesinde dünyayı bir bütün olarak algılama bilinci şeklinde de tanımlanmaktadır (Erkan, 2007: 49).

Giddens ise, küreselleşmeyi modernliğin bir sonucu olarak algılar. Ona göre; küreselleşme, uzak yerleşimleri birbirine, yerel oluşumları millerce ötedeki olaylarla biçimlendirerek dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin hissedilir şekilde yoğunlaşmasıdır. Giddens, küreselleşmenin dört boyutu olduğunu ileri sürmüştür. Bunlar; dünya üzerindeki ana güç merkezleri olan kapitalist devletler ve kapitalist ekonomik girişimcilik, ulus-devlet sistemi, askeri dünya düzeni ve uluslararası iş bölümüdür (Giddens, 1994: 62). Giddens'in işaret ettiği öğeler, dış dinamiklerini küreselleşmenin tayin ettiği ve sonuçlarının ulus devletlere yansıdığı bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Bal, 2008: 237).

Robertson'a göre küreselleşme 'batılılaşma', 'emperyalizm' ya da 'uygarlık' gibi tek bir süreç veya etken ile açıklanamaz. Ona göre küreselleşme; yirmi birinci yüzyılın ideolojik çatlaklarına yol açacak bir 'dünya düzeni'dir. Robertson; bireyler, toplumlar ve insanlık bileşenlerinden hareketle küreselleşmenin, farklı yaşam alanları arasındaki etkileşim süreci olduğunu belirtmektedir. Ona göre küreselleşme, farklı yaşam biçimlerini içinde barındıran bir süreçtir. Dünya üzerinde kültürel farklılıklar yaşanmaktadır ve küreselleşme farklı kültürlerin birbirine göre konumlarını dikkate alan bir süreçtir (Robertson, 1999: 89-94).

3. Küreselleşmenin Türkiye'de Kentler Üzerindeki Etkisi

Türkiye'de 1980 ve sonrasının, birçok yönden dönüm noktası olduğu bir dönem olarak nitelendirilmektedir. Ülkemizin içinde bulunduğu sosyal, ekonomik ve siyasal koşullara bağlı olarak yaşanan kentsel dönüşümün bu dönemde farklı boyutlar kazandığı görülmüştür.

1980 sonrasının ayrı bir dönem olarak ele alınmasının birçok nedeni olduğu söylenmektedir. Tekeli; çok sayıdaki nedenin en önemlilerini üç kısma ayırmıştır. Bunlardan birincisi; artık nüfus hareketlerinin ve kentleşme

sürecinin doyunluk düzeyine ulaşmış olmasıdır. Dünyanın küresel politikalarla bir yeniden yapılanma sürecine girdiğinin, artık net olarak anlaşılması ikinci neden olarak kabul edilmiştir. Bu dönemin ülkemizde önemli bir dönüm noktası olmasının üçüncü sebebi olarak; 12 Eylül askeri müdahalesi sonucunda değişim gözlenen siyasal yapılanma ve 24 Ocak kararlarıyla ekonomide görülen liberalizasyon hareketlerinin Türkiye'deki kentsel dönüşüme farklı açılımlar getirdiği söylenmektedir (Tekeli, 2009: 128).

1980 sonrası serbest piyasa koşullarının işlerlik kazanması, özellikle kentlerdeki sınıflar arasındaki uçurumu derinleştirmiştir. Bu durumun, kentle bütünleşme sürecini olumsuz etkileyerek, grupların içe kapanık cemaatlere dönüşmesine neden olmuştur. Özellikle 90'lı yıllarda büyük kentlerin gecekondulu bölgelerinde bu dönüşümün, farklı boyutlar kazanıp siyasi alana yansıdığı da bilinmektedir. (Tekeli, 1998: 23). Mahalli İdareler üzerindeki merkezi denetimin azalması bu dönemin önemli özelliğidir. Bir önceki dönemde kentsel hayatın belirlenmesinde merkezden alınan politikalar etkili olurken, bu dönemde kentsel hayat merkezi politikaları belirlemiştir.

Yirmi birinci yüzyılın kentler yüz yılı olacağı ve kentlerin giderek daha da büyüyeceği ön görülmektedir. 2010 yılında, nüfusu 10 milyonu aşacak 30 megakent olacağı ve bunun da 23 tanesinin gelişmekte olan ülkelerde yer alacağı söylenmektedir. Aynı şekilde nüfusu 1,5 milyondan fazla olacak kent sayısı da 520 olarak verilmektedir (Kiper, 2007: 78). Günümüzde dünya nüfusunun dörtte üçe yakınının kentlerde yaşadığı dikkate alınırsa küreselleşme sürecinde yaşanan değişimlerin daha yoğun olarak kentler üzerinde hissedileceği açıktır.

Kırsal alandan kentlere olan nüfus hareketi tarımsal ekonomik toplumdaki, sanayi toplumuna geçiş olarak kabul edilmiştir. 1980 öncesinde kent çevresinde kurulan küçük ve büyük sanayi bölgelerinin kent merkezlerine etkisi, bu yıllarda ortaya çıkmaya başlamıştır. Kent merkezlerinde üretim yapılan alanlar boşaltılmış; bunun yanında bankacılık, finans hizmetleri, kamu ve özel hizmet kurumları ile denetim kurumları kent merkezlerinde görülmeye başlamıştır. Sanayi ve iş alanlarının kent mekânlarındaki dağılımında olan bu değişimler kent ölçeğinde ve ulaşımın örgütlenmesinde de değişimlere neden olmuştur. Ayrıca kent merkezindeki bu durum konut alanlarında da değişimlere neden olmuştur. Özel otomobillerin yaygınlaşmasıyla birlikte kentin çevresini oluşturan gecekondulu halkaları aşarak merkeze uzak alanlarda yüksek gelir gruplarının yerleşkeler kurmaya başladıkları görülmüştür (Tekeli, 2009: 132).

Ülkemizde kentler, özellikle 1980 sonrasında uygulanan küreselleşmeye dönük politikalar sonucu kendilerini değişim süreci içinde bulmuştur. Kent yönetim sisteminden başlayarak, kentin fiziksel mekânı, kentte yaşayanların yaşam tarzları ve ekonomik alışkanlıklarından başlayarak sosyal yaşamın her alanında gözle görülen değişimin küreselleşme ile desteklenen uygulamaların yansımasıdır.

Kentsel nüfus artış hızı incelendiğinde, Türkiye'de 1980-1985 döneminde yönetsel yapıdaki değişimlerin de etkisiyle binde 62,6 olan

kentsel nüfus artışı, 1985-1990 döneminde binde 43,1'e, 1990-2000 arasında da binde 26,8'e gerilemiştir. Kentsel nüfusun artış hızında görülen bu azalmaya rağmen, kent nüfusu 1990'larda 40 milyonu aşmış ve toplam nüfus içindeki payı % 65'e yükselmiştir. 1985 yılından itibaren, azalan kentsel nüfus artışı kadar; dikkati çeken diğer olgu ise kentsel gelişmenin coğrafi boyutu ve dinamikleri ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Başka bir anlatımla, artık geleneksel kentler diyebileceğimiz İstanbul, Ankara, İzmir, Adana gibi kentlere yenileri eklenmiştir (Işık, 2005: 65).

1980'li yılların başından itibaren ortaya çıkan yeni siyasal dengeler ve ekonomik yapılanmalar kentsel dönüşümde yeni bir dönemi başlatmıştır. Şengül, 1980'den öncesi dönemi "emek gücünün kentleşmesi" olarak isimlendirilirken, siyasi iktidarların büyük miktardaki kaynakları başta alt yapı, ulaşım, konut gibi alanlara yöneltmesinden dolayı bu dönemi "sermayenin kentleşmesi" olarak adlandırmıştır (Şengül, 2009: 138). Bir önceki dönemde kamu yatırımları kentleşme hareketini yönlendirmiştir. Ancak 1980 sonrasında, bu durumda görece bir azalış meydana gelmiştir. Kamu hizmetlerine ve altyapıya yapılan yatırımların ekonomik kalkınma açısından etkin bir araç olduğu gözlenmiştir. Ancak başlangıçta etkin bir araç olarak kullanılan kamu yatırımları, son dönemlerde hem azalmış hem de etkinliğini kaybetmiştir. Bu yüzden kamu sanayi yatırımlarının bölgesel kalkınmada bir araç olarak kullanılmasından vazgeçilmiş ve sanayileşmede öncülük özel yatırımlara verilmiştir (Arslan, 2005: 291). Çünkü bu dönemin önemli gelişmelerinden biri sermayenin mekânsal dağılımındaki değişimidir. Küreselleşen dünyaya uyabilme bakımından liberal ekonomik politika sonucu izlenen dışa dönük piyasa modeli, Anadolu kentlerindeki girişimcileri de hareketlendirmiş ve onların dış ekonomiyle bütünleşmesini sağlamıştır. Bu gelişmenin Türkiye'nin yerleşme yapısında gözle görülür değişimler yaratmıştır. Altyapı yatırımlarıyla beraber iletişim ve ulaştırma yatırımlarına da ağırlık verilerek ülke genelinde kentleşme ağının bütünleşmesi sağlanmıştır.

Küreselleşme ile geleneksel kamu yararı, kamu hizmeti ve kamu yönetimi anlayışları değişime uğramıştır. Ulus-devletin rolü yeniden sorgulanır hale gelmiştir. Kent yönetimleri de yerel kamu hizmetleri sunumunda etkinliklerini azaltmakta ve kentsel gelişmedeki düzenleyici ve denetleyici rollerini özel sektör ile paylaşarak merkezi otoriteyi kent sınırlarının dışına itmektedir.

Küreselleşme sürecinde, belediyelerin de toplumsal kimliğinden uzaklaşarak yerel kamu hizmetlerinin sunumunda bir şirket mantığı ile hareket ettiği söylenmektedir (Kiper, 2007: 79). Ayrıca kentler bir yarış ortamı içine girmiş ülkelerine ya da kendilerine daha fazla sermaye çekebilme çabası içine girmişlerdir. Belediyelerin başarısı, kentlilerine götürdüğü kamu hizmetlerinin niteliğinin yanında, yöresine çekeceği yatırım miktarı ve kârlılığı ile de ölçülür hale gelmiştir.

Bu tür politikaların, kent mekânına da yansiyarak, küreselleşmenin uluslararası gelir dağılımındaki eşitsizliği artırdığı söylenmektedir (Işık, 2001: 486). Bu eşitsizlik kentlerde de yaşanmakta ve kent mekânında yoksul

ve varsıl kesimler arasında ikili yapılanmalara neden olduğu belirtilmektedir. Yoksullar barınma sorununu ya geçekondü türü alanlarda ya da merkezdeki eski konut bölgelerinde çözmektedir. Merkezdeki bölgeler genellikle bakımsızlık ve ihmal sonucu, konut ve çevre bakımından oldukça geri durumdadırlar. Son dönemde bu alanlar için kentsel dönüşüm projeleri gündeme gelmiş ve projeler kapsamında alanlar sağlıklılaştırılmaya başlanmıştır. Kentsel dönüşüm projelerinin ayrıca kent içinde kentsel rantı arttırdığı ifade edilmektedir. Küreselleşme sürecinde her türlü yatırım, kent mekânında adeta anıtsallaştırılmaya çalışılmaktadır. Çok katlı alışveriş merkezleri, gökdelenler, plazalar, çok yıldızlı oteller ve otopark alanları daha fazla yoğunlaşma ve daha fazla yükselme eğiliminin kent mekânındaki göstergeleri olarak kabul edilmektedir (Kiper, 2007: 81).

Anadolu'daki kentler, özellikle başardıkları ekonomik dinamizm nedeniyle, bugün kendi içinde dinamikleşen, zenginleşen, dünyaya açık, küreselleşen ve modernleşen bir Türkiye yaratmışlardır. Bu durum Dünya'da olduğu gibi, Türkiye'de de ulus-devlet temelli modernite anlayışından, kent temelli moderniteye gidişi ve sermayenin Türkiye'de yeniden örgütlenişini sağlamıştır. Bu dönemde özellikle kentlere uygulanan teşvik yasalarıyla birlikte kentler ve kentsel bölgeler, ulusal bir ekonomik kalkınma projesinin başlangıç noktası haline gelmiştir. Türkiye'nin son yıllarda geçirdiği dönüşüm sürecinin çok önemli bir boyutu olan kentleşme sürecinin bu devresinde yaşanan 'kentsel dönüşüm' olgusunun sonucunda, artık kentler sadece bir iktisadi faaliyet alanı değil, bir yaşam alanı olarak kültürel, siyasi ve sosyo-ekonomik yaşam alanlarına dönüşmüştür (Keyman ve Lorasdağı, 2010: 33).

Türkiye'de kent büyüklüğü bakımından bölgeler arası ayırım, kentleşme düzeyinin dağılımında bir dengesizlik yaratmıştır. Kentleşmenin bölgesel dağılımının belirlediği coğrafi model bir toplumsal – ekonomik farklılaşmanın ürünüdür. İllerin ve bölgelerin kentleşme düzeyleri, gelişmişlik dereceleriyle doğru orantılıdır. Kentleşme dereceleri yüksek veya düşük olan bölgeler aynı zamanda ülkenin gelişmiş ya da azgelişmiş bölgeleridir. Bir bölgede her kentin, kentleşmeden aynı ölçüde pay almadığı ve belli kentlerin büyüdüğü anlaşılmaktadır. Bu durum bölgelerarası dengesizliğin gözle görülür yansımasıdır (Sencer, 1979: 84). İşte bu dönemde uygulanan teşvik yasalarıyla dengesizlikler giderilmeye çalışılmıştır. Anadolu Kentlerindeki girişimciler de bu durumdan en iyi şekilde yararlanmış ve bölgesel nitelikte farklı kentler de gelişerek, kentleşmede bütünlük sağlanmaya başlanmıştır.

Bu dönem, kentlere bakış açısının değiştiği yıllar olmuştur. 1980 öncesinde kentleşme sanayileşmeyle beraber anılmıştır. Ülkenin sanayileşmesiyle birlikte kentleşeceği savı 2000'li yıllarda terk edilmeye başlanmıştır. Kentleşmenin, sadece nüfusun kentlerde yoğunlaşması ve ülkenin sanayileşmesinin göstergesi olarak değil aynı zamanda modernleşmesinin de bir niteliğini taşıdığı düşüncesi bu yıllarda ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde bu dönemde kentleşme oranı, artık ülkelerin sivilleşmesinin, demokratikleşmesinin ve modernleşmesinin bir ölçütü olarak kabul edilmeye başlanmıştır.

Sonuç

Küreselleşme sürecinin taşıyıcısı, sürükleyici ögesi ve lokomotifleri kentlerdir. Yerel birimler olan kentler, işlevsellikte önemli görevler yüklenerek 'dünya kenti' olma yolunda küreselleşmede sürecinde ön sıraları işgal etmektedirler. Bu süreç içerisinde turizm, siyaset, ekonomi ve yönetim alanlarında çeşitli organizasyonlara ev sahipliği yaparak, (Frankfurt Sanayi Fuarı, Berlin Kitap Fuarı, Milano'daki giyim ve tekstil üzerine olan fuarlar) kentlerin adlarından çok hangi sektörlerde ön plana çıktığı bütün dünya tarafından bilinir olmuştur.

Kentlerin tarihi incelendiğinde bugüne kadar yaşanan dönüşümlerin çoğu içsel dinamiklerle gelişen değişimlerden kaynaklanmıştır. Son dönemdeyse genellikle küreselleşme koşutlu yaklaşımlarla dışarıdan yönlendirilen politikaların etkisi altında kalmışlardır.

Küreselleşmenin etkisi altında yaşanan değişimler hemen hemen tüm kentlerde farklı boyutlarla da olsa yaşanmaktadır. Bazı kentler üretim merkezi haline gelirken, bazı kentler turizm, fuar gibi farklı alanlarda merkez haline gelmektedir. Aynı teknoloji, aynı yapı malzemesi ve benzer anlayışlarla inşa edilen kent merkezindeki yapıların, kentlerin farklılıklarını ortadan kaldırmakta ve kent kimliklerinin önemini azaltmaktadır.

Büyük bir hızla ilerleyen teknolojik gelişmelerin yarattığı sosyal, kültürel ve ekonomik dönüşümler bütün unsurları ile kentlerde hissedilmektedir. Öyle ki dünyada artık ulusal sınırlar önemini kaybederken, uluslararası yapılar giderek önem kazanmakta ve dünya 'küresel köy' olarak nitelendirilmektedir. Küreselleşmeyle ulus devletin ortadan kalkacağı savı pek tutarlı görülmemektedir. Bu süreçte iktisadi ve siyasi hareketlerin sağlanmasında, kontrol edilmesinde ve yönetilmesinde kentlerin daha aktif olacağı doğrudur. Fakat bu hareketlilik, ulus devlete olan ihtiyacı ortadan kaldıracak mıdır?

KAYNAKÇA

- BAL, Hüseyin (2008), Kent Sosyolojisi, Fakülte Kitabevi, Isparta.
BAUMAN, Zygmunt (1997), Küreselleşme Toplumsal Sonuçları, Çev., Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
BENEVOLO, Leonardo (1995), Avrupa Tarihinde Kentler, Çev., Nur Nirven, Alfa Yayınları, İstanbul.
DEMİR, Ömer ve Mustafa Acar (1992), Sosyal Bilimler Sözlüğü, Ağaç Yayıncılık, İstanbul.
ERKAN, Nihal Erkin (2007), Dünyanın Yerel Aynası, Editör: Ayşegül Mengi, Kent ve Politika, İmge Kitabevi, ss. 47-58
GIDDENS, Anthony (1994), Modernliğin Sonuçları, Çev., Ersin Kuşdili, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
IŞIK, Şevket (2005), Türkiye'de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri, Ege Üniversitesi Coğrafya Dergisi, No: 14, ss. 57-71
IŞIKLI, Alpaslan (2001), Yeni Dünya Düzeninde Emek-Sermaye İlişkisi, Mülkiyeliler Birliği Yayınları, Ankara.

İSBİR, G. Eyüp (2005), Kentleşme ve Çevre Sorunları, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

KELEŞ, Ruşen (1998), Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Yayınları, Ankara.

KELEŞ, Ruşen (2001), Küreselleşme ve Yerel Yönetimler, Mülkiyeliler Birliği Yayınları, No: 25, Ankara.

KEYMAN, E. Fuat ve Berrin K. Lorasdağı, Kentler Anadolu'nun Dönüşümü, Türkiye'nin Geleceği, Doğan Kitap, İstanbul.

KİPER, Perihan (2007), Küreselleşme Sürecinde Değişen Kentler Yitirilen Değerler, Editör: Ayşegül Mengi, Kent ve Politika, İmge Kitabevi, ss. 77-87

ÖZER, İnan (2004), Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişim, Ekin Kitapevi, Bursa.

PUSTU, Yusuf (2006), Küreselleşme Sürecinde Kent; Antik Site'den Dünya Kentine, Sayıştay Dergisi, Sayı: 60, s. 129-145.

ROBERTSON, Roland (1999), Küreselleşme Toplum Kuramı ve küresel Kültür, Çev., Ümit Hüsrev Yolsal, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

SENCER, Yakut (1979), Türkiye'de Kentleşme, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ŞENGÜL, H. Tarık (2009), Kentsel Çelişki ve Siyaset, İmge Kitapevi, Ankara.

TEKELİ, İlhan (1998), Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Editör: Yıldız Sey, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

TEKELİ, İlhan (2009), Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

TOPAL, Abdülkadir (2004), Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye'de Kent Neresidir, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 6, Sayı: 1, ss. 276-294.

ÜŞÜR, İşaya (2002), Küreselleşme ve Yoksulluk, Editör: Yasemin, Coşkun, Yoksulluk Şiddet ve İnsan Hakları, TODAİE Yayınları, ss. 45-52.